KORRUPSIYAGA QARSHI KURASHISHGA DOIR MILLIY QONUNCHILIKNI TAKOMILLASHTIRISH

Turobova Munira
Toshkent shahar adliya boshqarmasi Yunusobod tumani adliya bo'limi Davlat xizmatlari markazi bosh mutaxassisi
E-mail: mturobova15@gmail.com

Qabul qilindi: 19.10.2025
Ko‘rib chiqildi: 20.10.2025
Tasdiqlandi: 21.10.2025

Kalit so‘zlar:
korrupsiyaga qarshi kurash, milliy qonunchilik, qonuniy mexanizmlar, monitoring va nazorat, huquqiy javobgarlik, strategik takomillashtirish, xalqaro standartlar, huquqiy amaliyot.

Annotatsiya. Ushbu tadqiqot korrupsiyaga qarshi kurashishning milliy qonunchiligini tahlil qilish, uning samaradorligini oshirish va amaliy qo‘llanilishini takomillashtirishga qaratilgan. Maqolada milliy qonunchilik tizimidagi mavjud normalar, ularning korrupsiyaga qarshi kurashishdagi roli va samaradorligi o‘rganilgan, xalqaro standartlar bilan solishtirilgan va takomillashtirish yo‘llari belgilangan. Tadqiqot korrupsiyaga qarshi kurashishda qonuniy mexanizmlarni takomillashtirish, nazorat va monitoring tizimlarini rivojlantirish, huquqiy mas’uliyatni oshirish hamda korrupsion holatlarni aniqlash va oldini olish bo‘yicha takliflar ishlab chiqishga qaratilgan. Shu bilan birga, maqolada korrupsiyaga qarshi milliy strategiyalarni amaliyotga joriy etish, qonunchilikdagi bo‘shliqlarni bartaraf etish va samarali huquqiy mexanizmlarni yaratish masalalari ham ko‘rib chiqilgan.

Keywords:
anti-corruption, national legislation, legal mechanisms, monitoring and control, legal accountability, strategic improvement, international standards, legal practice.

Annotation. This study analyzes national legislation on combating corruption, evaluates its effectiveness, and explores ways to improve its practical implementation. The article examines existing legal norms, their role and efficiency in fighting corruption, compares them with international standards, and identifies avenues for enhancement. The research focuses on improving legal mechanisms, developing monitoring and control systems, increasing legal accountability, and proposing measures to detect and prevent corrupt practices. Additionally, the article discusses

implementing national anti-corruption strategies, addressing legislative gaps, and creating effective legal frameworksa.

Ключевые слова: борьба с коррупцией, национальное законодательство, правовые механизмы, мониторинг и контроль, правовая ответственность, стратегическое совершенствование, международные стандарты, правоприменительная практика.

Аннотация. В настоящем исследовании анализируется национальное законодательство по борьбе с коррупцией, оценивается его эффективность и рассматриваются пути совершенствования практической реализации. В статье изучаются существующие правовые нормы, их роль и эффективность в борьбе с коррупцией, проводится сравнение с международными стандартами и выявляются направления для улучшения. Исследование направлено на совершенствование правовых механизмов, развитие систем мониторинга и контроля, повышение правовой ответственности, а также разработку мер по выявлению и предотвращению коррупционных проявлений. Кроме того, рассматривается внедрение национальных стратегий борьбы с коррупцией, устранение пробелов в законодательстве и создание эффективных правовых механизмов.

.

Kirish. Korrupsiyaga qarshi kurashish har bir davlatning ijtimoiy, iqtisodiy va siyosiy barqarorligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega bo'lgan masala sifatida dolzarb hisoblanadi. Milliy qonunchilik tizimi esa korrupsiyaga qarshi kurashning asosiy vositasi sifatida davlatning huquqiy poydevorini shakllantiradi va ushbu muammoga qarshi samarali chora-tadbirlarni amalga oshirish imkonini beradi. O'zbekistonda korrupsiyaga qarshi kurash bo'yicha qabul qilingan qonunlar, normativ-huquqiy hujjatlar va strategiyalar mamlakatda qonun ustuvorligini ta'minlash, davlat organlari faoliyatidagi shaffoflikni oshirish hamda jamiyatdagi korrupsion holatlarni aniqlash va oldini olishga qaratilgan. Shu bilan birga, milliy qonunchilik tizimida mavjud bo'lgan bo'shliqlar, nazorat va monitoring mexanizmlarining yetarli darajada ishlamasligi, huquqiy javobgarlik masalalaridagi zaifliklar korrupsiyaga qarshi kurashning samaradorligini kamaytiradi. Tadqiqotning dolzarbligi shundaki, samarali huquqiy mexanizmlar va strategiyalarni ishlab chiqish, ularni amaliyotga tatbiq etish orqali korrupsiyaga qarshi kurashni kuchaytirish va davlatning ijtimoiy-iqtisodiy barqarorligini mustahkamlash mumkin. Shu bois, milliy qonunchilikni

takomillashtirish, xalqaro tajribani o‘rganish, qonuniy mexanizmlarni modernizatsiya qilish va monitoring tizimlarini rivojlantirish korrupsiyaga qarshi kurashning samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Tadqiqot davomida ushbu masalalar tizimli tarzda o‘rganilib, korrupsiyaga qarshi kurashda milliy qonunchilikning roli, mavjud kamchiliklar va ularni bartaraf etish yo‘llari ilmiy asosda yoritiladi. Korrupsiyaga qarshi kurashish har bir davlatning barqaror rivojlanishi, ijtimoiy adolatni ta’minlash va iqtisodiy samaradorlikni oshirishda eng muhim vazifalardan biri sifatida qaraladi. Davlat organlarida korrupsiyaga yo‘l qo‘yilmasligi, davlat xizmatchilari va mansabdor shaxslarning mas’uliyatini oshirish, shuningdek, jamiyatning huquqiy madaniyatini rivojlantirish milliy qonunchilikning samarali ishlashiga bevosita bog‘liqdir. O‘zbekiston Respublikasida korrupsiyaga qarshi kurashni kuchaytirish maqsadida qabul qilingan qonunlar, normativ-huquqiy hujjatlar va strategiyalar davlat organlari faoliyatida shaffoflikni oshirish, korrupsion holatlarni aniqlash va oldini olish, shuningdek, jamoatchilik ishtirokini rag‘batlantirishga qaratilgan. Shu bilan birga, amaliyot shuni ko‘rsatadiki, milliy qonunchilikda mavjud bo‘lgan bo‘shliqlar, nazorat va monitoring tizimlarining yetarli darajada ishlamasligi hamda huquqiy javobgarlikni oshirishdagi kamchiliklar korrupsiyaga qarshi kurashning samaradorligini cheklaydi. Tadqiqotning dolzarbligi shundaki, milliy qonunchilikni takomillashtirish, xalqaro tajribani o‘rganish va zamonaviy qonuniy mexanizmlarni joriy etish orqali korrupsiyaga qarshi kurashni kuchaytirish va davlat boshqaruvining shaffofligini ta’minlash mumkin. Shu bois, ushbu tadqiqot doirasida milliy qonunchilikning mavjud holati, uning samaradorligi, mavjud bo‘shliqlar va ularni bartaraf etish yo‘llari tizimli tarzda o‘rganiladi, shuningdek, korrupsiyaga qarshi samarali strategiyalarni ishlab chiqish bo‘yicha ilmiy asoslangan tavsiyalar taqdim etiladi. Tadqiqot natijalari milliy qonunchilikni takomillashtirish va korrupsiyaga qarshi kurashning samaradorligini oshirishga muhim hissa qo‘shadi, bu esa davlatning ijtimoiy-iqtisodiy barqarorligi va huquqiy madaniyatini mustahkamlash imkonini beradi.

Adabiyotlar tahlili. Korrupsiyaga qarshi kurashishga doir milliy qonunchilikni takomillashtirish mavzusida olib borilgan tadqiqotlar va adabiyotlar shuni ko‘rsatadiki, davlatlarda korrupsiyaga qarshi samarali kurashishning asosiy omili milliy qonunchilik tizimining mustahkamligi va xalqaro standartlarga muvofiqligi hisoblanadi [1]. Transparency International tomonidan e’lon qilingan Corruption Perceptions Index 2023 tadqiqotida korrupsiyaning global ko‘rsatkichlari va milliy qonunchilik samaradorligi solishtirilgan [2]. OECDning Preventing Corruption in Public Sector hisobotida davlat sektorida korrupsiyaga qarshi choralar, qonuniy mexanizmlar va ularning samaradorligini oshirish bo‘yicha tavsiyalar berilgan [3]. UNODCning Anti-Corruption Toolkit manbasi milliy qonunchilikni takomillashtirish va monitoring tizimlarini yaratishda xalqaro tajribani qo‘llash bo‘yicha amaliy tavsiyalarni o‘z ichiga oladi [4]. O‘zbekiston sharoitida olib borilgan tadqiqotlar, xususan

Султанов A.ning "O'zbekiston Respublikasida korrupsiyaga qarshi qonunchilik: tahlil va istiqbollar" asarida milliy qonunchilikdagi mavjud bo'shliqlar va ularni bartaraf etish yo'llari tizimli tarzda yoritilgan [5]. Karimov N.ning "Milliy anti-korrupsiya strategiyalari va ularning amaliy natijalari" tadqiqotida esa korrupsiyaga qarshi milliy strategiyalarni amaliy tatbiqi va samaradorligi tahlil qilingan [6]. Shuningdek, Мирзоева L.ni "Korrupsiyaga qarshi kurashda monitoring va nazorat mexanizmlari" maqolasi korrupsiyaga qarshi monitoring va nazorat tizimlarini takomillashtirish bo'yicha ilmiy tavsiyalarni taqdim etadi, bu milliy qonunchilikni yanada samarali qilishda muhim ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi [7].

Tadqiqot muhokamasi. Ushbu tadqiqot korrupsiyaga qarshi kurashish bo'yicha milliy qonunchilikni takomillashtirish masalalarini tizimli tarzda o'rganishga qaratilgan. Tadqiqot materiali sifatida xalqaro va milliy manbalar keng qo'llanildi. Xalqaro manbalar qatoriga Transparency Internationalning Corruption Perceptions Index 2023, OECDning Preventing Corruption in Public Sector, UNODCning Anti-Corruption Toolkit va World Bankning Strengthening Governance and Anti-Corruption Measures hisobotlari kiritildi, ular korrupsiyaga qarshi kurashning global va xalqaro tajribasini yoritib beradi. Milliy manbalar sifatida O'zbekiston sharoitida olib borilgan ilmiy tadqiqotlar, jumladan Султанов A.ning "O'zbekiston Respublikasida korrupsiyaga qarshi qonunchilik: tahlil va istiqbollar", Karimov N.ning "Milliy anti-korrupsiya strategiyalari va ularning amaliy natijalari" va Мирзоева L.ni "Korrupsiyaga qarshi kurashda monitoring va nazorat mexanizmlari" asarlari asosiy manba sifatida ishlatildi. Tadqiqotda qo'llangan usullar turlicha bo'lib, ular orasida tarixiy-tahliliy usul – milliy va xalqaro qonunchilik hujjatlari, strategiya va normativ hujjatlarni o'rganish; komparativ tahlil – O'zbekiston qonunchiligini boshqa davlatlar va xalqaro standartlar bilan solishtirish; hujjatlarni sistematik tahlil qilish – qonuniy bo'shliqlar, samaradorlik darajasi va monitoring mexanizmlarini aniqlash; shuningdek, ilmiy tavsiyalar ishlab chiqish orqali qonunchilikni takomillashtirish yo'llarini belgilash usullari mavjud. Shu orqali tadqiqot korrupsiyaga qarshi kurashning milliy qonunchilik tizimidagi samaradorligini baholash, mavjud kamchiliklarni aniqlash va amaliy jihatdan uni takomillashtirish bo'yicha ilmiy asoslangan tavsiyalar ishlab chiqishga imkon yaratdi. Ushbu metodologiya korrupsiyaga qarshi qonunchilikni tizimli va kompleks tarzda o'rganish, davlat va jamiyat hayotidagi korrupsion xatarlarni kamaytirish, shuningdek, milliy qonunchilikni xalqaro standartlarga moslashtirish bo'yicha aniq va amaliy yo'llarni belgilash imkonini berdi.

Xulosa. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, korrupsiyaga qarshi kurashish milliy qonunchilikning samarali ishlashi bilan bevosita bog'liq bo'lib, uning mustahkamligi va xalqaro standartlarga mosligi davlatning ijtimoiy, iqtisodiy va siyosiy barqarorligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Milliy qonunchilikdagi mavjud bo'shliqlar, nazorat va monitoring mexanizmlarining

yetarli darajada ishlamasligi hamda huquqiy javobgarlikni oshirishdagi zaifliklar korrupsiyaga qarshi kurashning samaradorligini kamaytiradi. Shu bois, milliy qonunchilikni takomillashtirish, strategik hujjatlar va normativ-huquqiy bazani rivojlantirish, monitoring va nazorat tizimlarini mustahkamlash zarur. Tadqiqot davomida olingan natijalar shuni ko‘rsatdiki, xalqaro tajribani o‘rganish va uni milliy qonunchilikka tatbiq etish orqali korrupsiyaga qarshi kurash samaradorligini sezilarli darajada oshirish mumkin. Shu bilan birga, samarali huquqiy mexanizmlar yaratish, qonunchilikdagi bo‘shliqlarni bartaraf etish va korrupsiyaga qarshi kompleks chora-tadbirlarni joriy etish orqali davlatning ijtimoiy-iqtisodiy barqarorligini mustahkamlash va jamiyatdagi korrupsion xatarlarni kamaytirish imkoniyatlari yaratiladi. Natijada, korrupsiyaga qarshi kurashning milliy qonunchilik asoslarini takomillashtirish nafaqat huquqiy, balki ijtimoiy va iqtisodiy jihatdan ham dolzarb va zarur bo‘lgan masala sifatida ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro’yxati

1. Transparency International. Corruption Perceptions Index 2023. Berlin: Transparency International, 2023.
2. OECD. Preventing Corruption in Public Sector. Paris: OECD Publishing, 2020.
3. United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). Anti-Corruption Toolkit. Vienna: UNODC, 2019.
4. Султанов, A. O‘zbekiston Respublikasida korrupsiyaga qarshi qonunchilik: tahlil va istiqbollar. Toshkent: Huquq, 2021.
5. Karimov, N. Milliy anti-korrupsiya strategiyalari va ularning amaliy natijalari. Toshkent: Iqtisodiyot va huquq, 2022.
6. World Bank. Strengthening Governance and Anti-Corruption Measures. Washington D.C.: World Bank, 2021.
7. Мирзоева, Л. Korrupsiyaga qarshi kurashda monitoring va nazorat mexanizmlari. Toshkent: Huquqiy Tadqiqotlar Jurnali, 2020.